

Danuta Bogdan

Testament burmistrza lidzbarskiego Hansa Marggrote i jego żony Anny 1517/1535

Komunikaty Mazursko-Warmińskie 3 (273), 569-578

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Danuta Bogdan

TESTAMENT BURMISTRZA LIDZBARSKIEGO HANSA MARGGRODE I JEGO ŻONY ANNY 1517/1535 —

„Dobrą śmierć” w rozumieniu ludzi średniowiecza i czasów nowożytnych musiały poprzedzać odpowiednie przygotowania. Chodziło nie tylko o przygotowanie sakramentalne i duchowe, ale także należyte zadbanie o sprawy ziemskie. Ważne było rozdysponowanie majątku zgodnie z obowiązującym prawem, rzetelne rozliczenie się z wierzycielami i sporządzenie wedle swych możliwości zapisów na fundacje pobożne. Główną czynnością w uporządkowaniu spraw doczesnych było dokonanie zapisów testamentowych w obecności urzędników i świadków¹.

Testamenty, będące niezwykle cennym źródłem historycznym, stały się tematem licznych artykułów i prac badawczych². Opracowanie zachowanych testamentów to także ważny postulat badawczy w odniesieniu do biskupstwa warmińskiego, gdyż oprócz korespondencji są to jedyne dokumenty pozwalające na badanie mentalności, duchowości, obyczajowości, a także kultury materialnej mieszkańców tego obszaru. W Archiwum Archidiecezji Warmińskiej zachowało się niewiele zapisów testamentowych, a zwłaszcza dyspozycji osób świeckich³. Testament

¹ Por. E. Kizik, *Śmierć w mieście hanzeatyckim w XVI–XVIII wieku. Studium z nowożytnej kultury funeralnej*, Gdańsk 1998.

² M. Borkowska, *Dekret w niebieskim ferowany parlamencie. Wybór testamentów z XVII–XVIII wieku*, Kraków 1984; U. Augustyniak, *Testamenty ewangelików reformowanych w Wielkim Księstwie Litewskim*, Warszawa 1992; M. Aleksandrowicz-Szumlikowska, *Radziwiłłówny w świetle swoich testamentów*, Warszawa 1995, ss. 7–15; A. Falniowska-Gradowska, *Testamenty szlachty krakowskiej XVII–XVIII w.*, Kraków 1997, a także liczne testamenty opublikowane w latach 1996–2006 na łamach czasopisma naukowego „Genealogia”, m.in. M. Beślerzewska, *Szlacheckie pożegnanie z życiem. Testamenty z wielkopolskich ksiąg grodzkich z lat 1702–1723*, Genealogia. Studia i materiały historyczne, 2006, t. 18, ss. 37–99; N. Śliż, *Testament Piotra Kochlewskiego, sędziego ziemskiego brzeskiego z 1646 roku*, Zapiski Historyczne, 2007, t. LXXII, z. 1, ss. 91–103;

³ Problematyce warmińskich zapisów testamentowych rozdział V pracy *Dzieje Warmii 1454–1660 – stan badań i postulaty badawcze* (Olsztyn 1999) poświęcił ks. Alojzy Szorc. Tematyki testamentów osób świeckich z Warmii dotyczą publikacje: W. Polak, *Testament Jana Szlunji olsztyńskiego strażnika leśnego*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie (dalej: KMW), 1989, nr 1, ss. 73–84; D. Bogdan, *Testament warmińskiego wójta krajowego Krzysztofa Pfaffa z 1606 roku*, KMW, 2005, nr 1(247), ss. 71–88; eadem, *Testamenty szlacheckie mieszczańskie z XVII wieku jako przejaw kultury prawnej Warmii*, KMW, 2004, nr 4(246), ss. 463–473; eadem, *Testament starościny lidzbarskiej Anny Katarzyny Krakau z 22 stycznia 1742 roku i jego egzekucja*, KMW, 2008, nr 4(262), ss. 461–476.

małżonków Hansa i Anny Marggrode z Lidzbarka ocalał dzięki ich zapisowi pobożnemu na rzecz miejscowego Bractwa Bożego Ciała. Treść dyspozycji ostatniej woli z 1517 r. włączona została do dokumentu fundacyjnego bractwa i wpisana do akt Kurii Biskupiej oraz akt wizytacji parafii lidzbarskiej⁴. W tym wypadku mamy do czynienia z tzw. testamentem wzajemnym *donatio mortis reciproca*, sporządzanym najczęściej przez bezdzietne pary na wypadek śmierci jednego z małżonków. Testament ten nie odbiegał swą formułą prawną od innych tego typu dokumentów. Składa się z protokołu początkowego (inwokacji, intytulacji określającej osoby składające dyspozycję oraz arengi, w której przedstawiano okoliczności spisania testamentu), dalej następowała właściwa treść dyspozycji oraz protokół końcowy, zawierający informacje o miejscu i czasie spisania dokumentu, pieczęcie i podpisy świadków. Sporządzenie testamentu w niewłaściwej formie czy też bez dopełnienia odpowiednich formalności groziło podważeniem jego ważności po śmierci testatorów. Dlatego też osoby żegnające się z życiem starały się dopilnować wszystkich wymaganych reguł prawnych, aby testament nie budził w przyszłości żadnych wątpliwości i nie wywołał konfliktów między spadkobiercami.

Burmistrz lidzbarski Hans Marggrode i jego małżonka Anna jako pierwsi obywatele miasta dokonali spisania testamentu w obecności godnych świadków: kanclerza biskupiego Achaciusa Freundta oraz kapelana biskupa Joannesa Geysta.

Biskup Fabian Luizjański, zatwierdzając dyspozycję małżonków Marggrode, ogłosił, że 25 maja 1517 r. stawili się przed nim jako dziedzicznym księciem („erblichen Landesfürsten”!!) i zwyczajowym sędzią, burmistrz lidzbarski Hans Marggrode i jego żona Anna, będący w pełnym przekonaniu, że każdy człowiek na tej ziemi jest tylko przechodniem i nie ma nic pewniejszego niż śmierć i nic mniej pewnego niż godzina śmierci. Małżonkowie, nie chcąc rozstać się z życiem bez uporządkowania spraw doczesnych, postanowili spisać testament odnośnie do nieruchomości i dóbr, które posiadają bądź w przyszłości posiadają. Testament sporządzony został ku czci Bożej i mocą tego publicznego listu biskup potwierdził, że został spisany w prawidłowej formule prawnej.

W swym testamencie małżonkowie Marggrode polecieli, aby po śmierci pochowano ich w obrządku chrześcijańskim w kościele parafialnym w Lidzbarku. Swój majątek (kapitał oraz nieruchomości w komornictwie lidzbarskim: 3 morgi pola we wsi Markajmy (Markeim), łąkę we wsi Koniewo (Konegen)

⁴ Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie (dalej: AAWO), Archiwum Biskupie (dalej: AB), A 85, k. 239–241v; ibidem, B 1b, Heilsberg 25 V 1517, k. 280–283v.

i ogród za Bramą Młyńską w Lidzbarku)⁵ zapisali na rzecz beneficjum Bożego Ciała w kościele parafialnym w Lidzbarku oraz swym krewnym. Biskupowi warmińskiemu, który będzie rządził Warmią w godzinie ich śmierci, darowali 2 floreny węgierskie⁶, a miejscowym kapłanom i bractwom kościelnym 29 grzywien. Ponadto 10 grzywien zapisali kościołowi w Lidzbarku i 12 grzywien przeznaczyli na rzecz oficjum ku czci Najświętszej Maryi Panny w tutejszym kościele, zaś 10 grzywien dla klasztoru Franciszkanów w Barczewie. Wśród obdarowanych krewnych znalazł się Jacob Boltze z Jezioran, syn Mathisa, krewny burmistrza w linii bocznej, któremu ten za zgodą żony darował jedną grzywnę pruską w obiegowej monecie⁷, wypłacaną co roku z kapitału 10 grzywien złożonego na hipotecę ziemskiej. Mieszkającej w Królewcu siostrzenicy żony burmistrza, która wyszła za mąż za niejakiego Josta Soldenera, małżonkowie Marggrode zapisali 100 grzywien pruskich w obiegowej monecie oraz sznur koralii. Owe 100 grzywien ulokowane zostało na gruntach i do czasu aż uzbiera się cała suma miało być wypłacane pani Soldener po 10 grzywien rocznie. Osoby i przyjaciele obdarowani na mocy tego testamentu zobowiązani zostali do spłacenia wszelkich długów ciążyących na majątku testatorów.

Hans i Anna Marggrode postanowili, że po śmierci pierwszego z nich dom wraz z ziemią oraz wszelkie dobra ruchome: złoto, srebro, klejnoty, pieniądze i cenne sprzęty gospodarstwa domowego w Lidzbarku i poza nim, wyłączając to, co zostało zapisane w testamencie, pozostanie w wyłącznej dyspozycji żyjącego małżonka, który miał spłacić z tego wszelkie długi powstałe za ich wspólnego życia i modlić się za duszę współmałżonka. W testamencie zaznaczono, że wszyscy inni krewni są całkowicie z testamentu wykluczeni i w wypadku gdyby oboje małżonkowie Marggrode wkrótce zmarli, dają ze swego majątku krewnym tylko to, co postanowiono w tym akcie prawnym. Podkreślono przy tym, że zapis na rzecz Bractwa Bożego Ciała w lidzbarskim kościele parafialnym, ku pocieszeniu ich duszy, ma pozostawać w mocy. Oboje, będąc w przekonaniu, że nie zostało im już wiele życia, i na egzekutorów swej ostatniej woli powołali: Paulusa Snobka, wówczas podkomorzego na dworze biskupa, a później ekonoma warmińskiego, oraz Aleksego (Aleciusa), wikariusza beneficjum św. Krzyża przy kościele parafialnym w Lidzbarku. Testament ten po śmierci jednego bądź obojga

⁵ AAWO, AB, Ee 187; ibidem, B 14, Status ecclesiae parochialis Heilbergensis 1716, k. 10: Beneficium Corporis Christi – Cui annexa est Confraternitatis Sagittariorum a Joanne Mangrade [sic] proconsule Heilbergensis et Anna conjugibus super fundis immobilibus et summis capitalibus signanter tribus jugeribus agri, horto et prato A[nn]o 1535 die 16 Julii fundatum et Reverendissimo olim Domino Mauritio Episcopo Varmieniensi approbatum.

⁶ Floren węgierski na początku XVI w. liczył 48 gr, a w 1598 = 57 gr.

⁷ Rozróżniano wówczas grzywnę obrachunkową, liczącą 30 gr, od grzywny obiegowej o wartości 20 gr.

z nich miał być wykonany bez przeszkód i sprzeciwu ze strony krewnych oraz przyjaciół.

Po śmierci burmistrza Marggrode część majątku, zgodnie z zapisem testamentowym, przypadła Jacobowi Boltze z Jezioran. Anna przeżyła swego męża o kilkanaście lat. 4 marca 1535 r. kolejny już biskup – Maurycy Ferber – dokonał ponownego zatwierdzenia treści zapisu ostatniej woli małżonków Marggrode. Biskup Ferber na prośbę egzekutorów testamentu potwierdził wiarygodność i prawomocność dokumentu z 1517 r. we wszystkich artykułach i klauzulach, a gdyby ktoś miał jakieś zastrzeżenia, mógł je przedłożyć biskupowi osobiście.

ANEKS ŹRÓDŁOWY⁸

I

Kopia: AAWO, AB, B 1b, Heilsberg 25 V 1517, k. 280–283v, dokument czterokartkowy zapisany na ośmiu stronach, wszyty w późniejszy poszyt z czasów biskupa Marcina Kromera „Descriptio Episcopatus Varmiensis cum suis parochiis et aliis Sacerdotis”, zatytułowany jako „Fundatio Sacerdotii Corporis Christi”, wymiary 20x33cm; zatwierdzenie testamentu przez biskupa Maurycego Ferbera Heilsberg 4 III 1535, k. 284–284v; atrament koloru czarnego, pismo czytelne neogotyckie⁹.

[k. 280] Wier Fabianus von Gottes gnaden Bischoff zu Ermelandt, Thunkundt undt bekennen Idermenniglichen dieses unsers offenen brieffen undt kundtschafft ansichtigen undt den es sunst vonnothen ist zu wissen, das vor uns als irem Erblichen Landesfursten geburlichen undt ordentlichenn Richter erschienen sein die Ersamen undt Tugenthafftige unser liebe getrewe underthane Hans Marggrode, Burgermeister unser Stadt Heilspergk undt Anna seine Eheliche Hausfrawe, beyde gemahel undt daselbst hewte dato beyde samen gehende undt stehende, von irem leib seynen reden, vornunfft, gedancken, wolmechtig, gesundt, tugende undt vorstendigk aus gottlichem eingeben vleissiglich bedencken undt besinnen, das alle menschen, die uff dieses elendt, zweyfelich gebrechlich undt vorgenglich erdrich kommen, sterben müssen undt das nichts

⁸ W związku z tym, że dokument sporządzony został przed rokiem 1550, nie dokonano modernizacji i ujednolicenia pisowni, pozostawiając tekst zgodnie z oryginałem, por. instrukcja wydawnicza: J. Schultze, *Richtlinien für die äussere Textgestaltung bei Herausgabe von Quellen zur neueren deutschen Geschichte*, Blätter für deutsche Landesgeschichte, Jg. 98, 1962, ss. 1–11; druk też w: *Richtlinien für die Edition landesgeschichtlicher Quellen*, hrsg. von W. Heinemeyer, Marburg–Köln 1978, ss. 25–36.

⁹ Inna kopia tego testamentu wpisana do księgi Kurii Biskupiej: AAWO, AB, A 85, k. 239–241v.

sucherers dan der todt undt nichts unsicherers dan die Zeitt und stunde des todes ist, damitt sie nicht one schatzunge ires Testaments, letzten willens undt vor-schaffunge von dieser welt verscheyden auch umb ihre habe und gutter, die sie itzo haben oder hinfur uberkommen mogen undt noch todt verlassen werden, zwischen iren negsten erben moge undt freunde beyder seitts oder sunst iemandes anders keiner hande zweyung irrhen Zanck, verdriess, auffenstehe oder erwachse, sonder friede// [k. 280v] und gemacht unter Innen bleibe undt gehalten werde, So haben dieselben Eheleutte, Hans Marggrode undt Anna seine Eheliche Hausfraw obgenentt uff das ier eines das ander mitt seines leibes nottdurfft versorgen moge von allen den vorgeantent, irer habe unndt guttern, dieses ier Testamentt, letzten willen undt vormechnisse zu der Ehren gottes undt ihrer Sehlen heill undt trost gesatzet, gemacht undt geordnet, setzen, machen undt ordenen, in Krafft dieses offenen brieffs undt Kundtschafft wissen, co[n]sens, undt Zulass in aller der besten forme, weyse undt meynunge, so sie das solten, kontten undt mochten in massen hiernach geschriben.

Vor alle habent dieselbten Eheleutte Hans Marggrode undt Anna seine Hausfrawe, ire sehlen, wan sie aus gebott des Almechtigen Gottes von Irem Leichnam vorscheiden werden Godt unser aller schepffer, Marien seiner mutter und allenn himlischen here, in den schoss des ewigen friedes zu bringen undt ihre Leichname, der Christlichen begrebnisse also gewonlich ander Christglaubige menschen treulich bevohlen. Welcher begrebnisse, sie in der Pfarckirchen Heilspergk, so sie do verscheyden erweletten undt daselbst ier todt begrebnisse zu begehen undt Godt vor ire Seelen vleissiglich bitten wolten. Darnach haben sie samptt undt sunder bescheiden eym Bischoffe zu Ermlandt zur Zeitt ires todes regierendt zwen floren ungarisch, hie zu 29 Marck den Priestern undt bruderschafft, One das 10 marck der Kirchen zu Heilspergk, Auch 12 marck zu den getzeitten unser lieben frawen in gedachter Kirchen. Uber das 10 marck den brudern S[ancti] Francisci des Closters Wartenburgk. Vortmehr hatt der vorgeante Hans Marggrode mitt willen, Zulass, Consens undt stete halten, Frawen Annae, seiner Ehelichen Haussfrawen gessatzet undt bescheyden, Jacobo Mathis Boltzen söhne, zu Seeburg seiner seydtwertzen erben 1 marck preusch geringer muntze, dieselben iaruch von den legenden grunden an 10 marck.//[k. 281] Hieneben die helffte aller seinen nachgelassenen habe undt gutter, sie sein warane sie mogen undt wie sie nahmen haben, nichts aussgeschlossen, dem Lehn Corporis Christi der Pfarckirchen Heilspergk. Alle undt itzliche des vorgeschribenen Hans Marggroden besatzunge mitt frawen Annae, seiner Haussfrawen vorgeant, vorwilligunge, so ferne derselbe Hans Marggrode ablegigk wurde, Ehe Anna seine Hausfrawe obgenandt, sunder wisszeliche Eheliche Erben, von

Innen beiden Zusammen geschaffen, lebendigk nochgelassenn, auszurichten, zugeben undt betzalen, allen den Jenigen, die seinen todt erleben, fraw Anna zugesaget. Darnach hatt Fraw Anna vorgemeltt mitt willen, Consens undt stete halten, Hans Marggrodden ires Ehelichen hausswirtes vorgesaget, besetzt undt bescheiden Frawen Annae Jost Soldeners gemahel, irer schwester tochter zu Konigsspergk 100 marck preusch geringer muntz undt Iren Corallen schnure, so gutt als der ist, sulche 100 Marck auch von den legenden grunden an 10 marck bis sulche 100 marck ausgerichtet, ierlich zu entpfangen. Hiertzu die helffte aller ihrer nachgelassener habe undt gutter, sie sein waran sie mögen undt wie sie nahmen haben, nichts ausgeschlossen, dem Lehn Corporis Christi der Pharkirchen Heilsperg, Alle undt itzliche der vorgeschriebenen frawen Annae besatzunge mitt Hans Marggroden, ihres Ehelichen Hausswirtes vorgehentt vorwilligung, so ferne dieselbte frawe Anna ablegigk, Ehe Hans Marggrodde ir Hauss wirdt obgenandt, sunder wisseliche, Eheliche erben von Inen beyden zusammen geschaffen, lebendt noch gelassen ausszurichten zu geben undt betzalen allen den Jenigen, die iren todt erleben, Hans Marggrode zugesaget. Undt wolten undt wollen, die obgenante Hans Marggrode undt Anna, seine hausfraw, das die obgenante ire nehesten Erben, moge undt freunde, beyderseitt, den sie hiemitt besatzunge gethan haben, wie obstehett mitt desselbten// [k. 281v] irer besatzunge sich sollen lassen gnugen und zu friden sein undt damitt genzlich undt zumahl enterbet abgescheiden undt vortziehen sein undt bleiben, von allen anderen irer beyder habe undt gutter mitt ihren ausstehenden schulden, so wie sie die itzo haben noch der handt erwynnen mogen undt vorlassen werden. Undt ob sich Imandts von innen mitt der vorgeschriebenen seiner besatzunge nicht woltt lassen gnugen, noch geburliche quittantz mitt bewilligung undt begnugunge dieses ires Testaments, letzten willens undt vermechnusses von ime geben undt sich dawieder stellen undt legen wurde. So wolten undt wollen die vorgeante Hans Marggrode undt Frawe Anna Eheliche gemahel, das der oder die widdersthendigen alss dan irer besatzunge entberen undt uber alle nichts haben, sonder in massen vorbeschrieben genzlich undt zumahel enterbet abgescheiden undt vortziehen sein undt bleiben sollen, von allen undt itzlichen, iren unbeweglichen undt geryden habe undt guttern mitt ihren austehenden schulden wie vorstehet. Inen sampt undt sunder kein recht, furderunge noch anspruche, geistlich noch weltlich mehr darane zubehalten, zulegen noch zukeren in keinerley weyse. Undt das der letzte lebende von Innen beyden, derselbten widderstremigen besatzunge behalten sol unndt magk undt den wiedertigen damitt widerstandt zu thun oder die in gotts Ehre vorgebenn, wie dem letzt lebenden von inen bequeme und gelegen sein wirdt. Vortmehr die vorgesthth.??/vorgestehen

Hans Marggrode undt Fraw Anna Eheleutte sich freuntlich und eintrechtiglich mitt guttem freien willen undt wolbedachtem mutt untereinander gemachet vortragen undt ordent, wolten undt wollen das die letzte handt von inen beyden lebendigk, so ferne der erste von Inen ablegigk wurde, sunder wisseliche //undt-skreślone// Eheliche geburt von innen beyden zusammen geschaffen, lebendig nachgelassen alle undt ietzliche ier beyder unbewegliche und farende habe und gutter, Es sey an heusern// [k. 282] undt allerhandt legenden grunden, golde, sielber, Cleycott, geldt oder geldes wertt, haussratth oder mitt ihren austehenden schulden und so wie inen das allerfurderligste oder in der gemen, nennen oder erklaren mochte und so wie und was der erste ablegigk von Inen nach seinem tode verlassen wurde in oder aussen Heilspergk, auff was stetten undt reden/ unden und hinder was Personen, die gelegen were und befunden wurden, klein oder gross nichts ausgeschlossen uber die obgeschriebene satzung undt ordination uberbleibendt von macht dieses Ires Testamentts, letzten willens undt vormochtnusses, vor sich allein halten, friedelich undt geruhet besitzenn, geniessen undt gebrauchen haben, halten, keren und wenden, soll undt magk, wa undt in was endt derselbte letzte lebendt von Innen beyden will und Ime sulches eben undt bequeme ist. Auch die austehenden schulde in ihr selbs nutz eintzufurderen undt einzunehmen zu heischen undt manen, mitt gerichte oder sunder gerichte geistlich oder weltlich, die einzubringen undt zu entpfangen, quittantz davon zu geben und das alles one das ersten ablegigen von Inen beyden nehesten erben mogen undt freunde oder sunst Imandts anders irrhen hindernusse oder widderrede undt sonderlich in oder Imandts anders schickunge oder teylunge, rede oder rechenschafft von armucher ihrer habe und guttern, wie vorstehet zu thun oder zu geschehen, in einiger weyse, wan ier eines dem andern, die letzte handt von Innen beyden lebendigk bleibendt, die also in Testaments oder vormechnusst weyse und rechten auffgeben, geben und erlassen hatt, auffgeben, gibt undt erlest kraft dieser offenen Kundtschafft in der allerbesten formen, Weysen und meynunge sie das thun solten, konten oder mochten, doch also das der letzt lebendt von Inen beyden von den genanten ihrer beyder hab undt guttern mit//[k. 282v] ihren austehenden schulden, des ersten ablegigen bess /litera h po ss skreślona/aczung, ordenunge und begirde obgeschr[iben]? auch schulde, die sie sampt gemache hetten und schuldig blieben weren, woran aussrichten undt betzalen sol undt des ersten ablegigen seelen trewlich gedencken, gutte werck nach zu thun als ier eines dem andern, das genczlich zugetrawet und dem letzt lebendigen von Inen sulchs auff seine seelen und gewissen gesezset und bevolhen hatt. Undt in dieser vorgeschriebenen weyse undt meynunge hatt ein ides von vorgenanten Hans Marggrodden undt frawen Annen Eheleutten, das

ander zu letzt lebendigk bleibendt in allen unndt iglichen irer beyder habe und gutter mitt ihren ausstehenden schulden wie vor geruret seinen und iren einigen erben undt nachfolgenden undt denselbten ires letzten willens unndt Testaments krafft dieser offener Kundtschafft alleine trewe handt undt Executorem gesatzt undt satzen. Alle ire ander erben beyder seitts, bey ihrer saczunge in massen wie vor stehett davon gentzlich undt zumahl enterbet, abgescheyden und gesunderett. Im Fall aber sie von beyden teilen kurtz noch undt auffeinander vorschieden, wollen dennoch Hans Marggrode undt fraw Anna Eheleutte nichts weniger obbestimmt satzunge, ordnung undt gabe vor ier beyderseitt erben undt denselbten nichts mehr aus ihren habe undt guttern undt die ubrigen alle ire bewegliche unndt unbewegliche gutter wo undt waraus die sein, keine aussgescheyden, dem Lehn Corporis Christi in der Pfarkirchen Heilspergk obgenant, zu trost ihrer seelen, besatzt, geben undt bleiben lassen. Undt haben ein iedes von Inen in solcher meynunge undt weyse, so sie beyde kurtz off und noch einander versturbenn, auch samptlich krafft dieser offenen Kundtschafft geordnet und gemacht, ordnen undt machen, ire letzte trewe handt undt ihres Testaments vollenziher und erfolger, die ersammen? Herren//[k. 283] Paulum Snobeck unsern Kamerer, Alexium vicarium des Lehns S. Crucis der Pharkirchen Heilspergk, beyde samptlich undt sunderlich undt im falle sie beyde oder einer von Inen versturben ander vollentzieher, dieses ires Testaments undt letzten willens zunehmen undt setzenn one irer anderes freunden beyderseitts eynrede hindern oder widdern in der besten forme, weyse undt meynunge, sie das thun solten, konten undt mochten.

Die vorgeschriebene Hans Marggrode unndt fraw Anna, Eheleutte, sein des eintrechtiglich uberkommen undt vortragen, das ier eines, one des andern wissen undt willen, des obgesch[riebenes] Testament, letzten willen, ordinarien und Puncten nicht vorandern, vornehen noch widerwerffen soll noch möge, in eyniger weyse, Es sey dan ier beyder wille und wilköre dartzu ergebe undt trage undt anderst nicht Undt was sie also samptlich widderruffen, kurtzen oder len-gen oder auch sunst etwas anders in die Ehre Gottes Iren freunden oder sonst furder besatzen wurden, wolten und wollen, Hans Marggrode undt fraw Anna obgen[ant]: das solchs macht habe unnd von dem letzt lebenden von inen aussgerichtet oder im fall sie beyde kurtz undt uff einander vorsturben, von Iren obg[enant] vollentzieher werden soll, gleich ob es von wortte zu wortte hierinne klerlich beschrieben stunde. Endtlich wollen und begeren Hans Marggrode undt fraw Anna eheleutte, das diese vorgeschriebene ordination, artikel, ier Testament und letzter wille, davor gehalten werde krafft undt macht allenthalb haben soll unndt möge in Testaments undt eines Idens letzten willens forme und

weyse undt ob es also nicht thuchte oder bestehen mochte, das es dan dege und krafft habe in den rechten iure codicillorum oder donationum causa mortis aut inter vivos, zu latein genent oder in einigen andern rechten oder noch rechte gewonheitt der Stette so viel eines itzlichen menschen testamentt, letzter wille undt ordenunge allerbest togen und bestehen sol und mag// [k. 283v.] ungehindertt und one widderstandt, das alle Solennitet und sucherunge des rechten hierinne nicht gehalten weren oder beschrieben stunden. Hieruber sein getzeuge, die Achbare unndt Ersamen Herr Achacius Freundt unser Cantzler, herr Joannes Geyst unser Capellan, hietzu geruffen unndt gebetten. Zu urkundt unnd mehrer sucherheitt, haben wir diese unser brieff undt offen Kundtschafft machen, dieselbte schreyben, undt unsern Notarien unteschreyben und unser Siegell daran hencken lassen. Geschehen undt geben uff unserm Schloss Heilspergk, Montags Sancti Urbani oder im 25 Tage des Monatts May. Im Jare unsers herren Christi Tausent funffhundertt undt siebentzehen. [25 V 1517]

Undt ich Jacobus Gleser Leschlauersehes gestiffts Babstlicher undt Keyserlicher gewaltt offenbarer schreiber, dieweil ich In vorgeschriebenes Testaments oder letzten willens satzung in allen undt itzlichen puncten, artickelen, wie die obgemeldet, samptt vorgeantten gezeugen personlich zugegen gewesen, habe alles unndt itzliches also vermelden, handeln und beschliessen, sehen undt gehörett, derhalbe dies gegenwertige offene Instrumentt durch eines andern handt getrewlich geschrieben, gemacht, unterschrieben undt in eine offene forme undt Kundtschafft bracht, mitt meinen gewonlichen Zeichen, Namen und Zunamen sampt obgemelmts Erwirdigsten In godt fursten unndt herren Bischoffs anhangendem Siegel bevestiget unndt vertzeichnett, In glauben undt getzeugnuss alles undt itzliches obgemeltt gebettenn unndt ersucht.

II

ZATWIERDZENIE TESTAMENTU PRZEZ BISKUPA MAURYCEGO FERBERA Heilsberg 4 III 1535, k. 284–284v.

[k. 284] Wir Mauritius von Gotts gnaden Bischoff zu Ermlandt, Thun Kundt hiemitt iedermenniglichen den es zu wissen vonnothen. Nach dem dis gegenwertige testamentt, so tzwischen etwo Hansen Marggrode burgernn unser Stadt Heilspergk undt Annan seiner Ehelichen Haussfrawen, beyderseitts bey lebendigem leibe, volkommener gesundtheitt, gutter vornunfft, auch reiffem furbedencken, Desgleichen mitt wissen undt Zulass seliger meldung Bischoffs

Fabiani unsers vorfarn, als Ires landsfursten undt ordenlichen richters, tzu Gotts Ehren unndt milden sachen gemacht, gesetzet und geordentt, das auch albereit von einem teil als nemlich, nach todlichem abgange obgenants Hansen Marggrodden, mitt seinem Erbnamen, genant Jacob Boltze, Mathes Boltzen Sohn tzu Seburgk, bey obgenandts unsers vorfarn getzeitten, in seine krafft gangen, undt on alle widderrede undt exception also ist gehalten wurden, das wir auch nu tzu letzte, noch der obgnanten Annan Marggroddischen tode, uff der Executor im selben testamentt bestimmet dinstliches bitten undt rechtmessiges erfordertt, dasselbig Testament als wol geordent unndt gesetzet, auch alles argwanes frey undt unvordechtig aus ordentlicher oberkeytt unndt gewalttsam in allen seinen Clausulenn, puncten und artikeln bestetiget undt bekrefftigt haben, bestetigen auch und bekrefftigen in krafft dieses brieffes. Erkennende das es auch vor das ander teil Krefftig undt mechtig sein undt also gehalten, volntzogen undt durch die Executor dartzu benant aussgerichtet werden soll. Damitt wir Ire gewissen wollen beschweret habenn//[k. 284v] Befindett sich hirtzu Imandts beschwerett, mag ferner tzuflucht tzu uns haben. Zu urkundt haben wir dissen brieff mitt unserm Secrett besiegeltt undt mitt durchstechung an das recht Original testamentt anhangen lassen. Geschehen undt gegeben uff unserm Schlosse Heilsperg, Donnerstags nach Oculi Im Jhar Tausentt funffhundertt funff und dreysigsten [4 III 1535].